

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İnsani Değerlerinin Azimlerini Yordayıcılığı Prediction of the Grit of Vocational High School Students by Their Humanitarian Values

Ercan YILMAZ

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bölümleri Bölümü
ercanyilmaz70@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-4702-1688

Suat ÇAPUK

Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü,
scapuk@adiyaman.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-2736-9927

Öz: Bu araştırmanın amacı meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordama gücünü belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu meslek lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için nicel araştırma modelinden biri olan korelasyonel desen kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri, meslek lisesi öğrencilerinin insani değer düzeyleri, bağımlı değişkeni ise meslek lisesi öğrencilerinin azimleridir. Araştırma grubuna dahil edilen öğrenci sayısı 623'tür. Öğrencilerden elde edilen veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Veri setinin analizinde meslek lisesi öğrencilerinin azimleri ve insani değerleri arasındaki ilişki Pearson Moment Çarpım Korelasyon Katsayısı ile test edilmiştir. Araştırmada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıcılığı çoklu regresyon ile belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, meslek lisesi öğrencilerinin insani değerleri ile azimleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, elde edilen bulgular, meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meslek lisesi öğrencileri, azim, insani değerler.

Abstract: The aim of this study is to determine the power of the humanitarian values of vocational high school students to predict their grit. The population of the study is vocational high school students. In this study, the correlational design, which is one of the quantitative research models, was used to reveal the relationship between variables. The independent variables of the study are the humanitarian value levels of vocational high school students, and the dependent variable is the grit of vocational high school students. The number of students included in the research group is 623. Parametric tests were used as the data collected from students showed a normal distribution. In the analysis of the data set, the relationship between the grit and humanitarian values of vocational high school students was tested with the Pearson Product Moment Correlation Coefficient. In the study, the predictability of the independent variables on the dependent variable was tested by multiple regression. According to the results of the study, a positive and significant relationship was found between the human values and grit of vocational high school students. In addition, the findings show that the humanitarian values of vocational high school students predict their grit.

Keywords: Vocational high school students, grit, humanitarian values.

Geliş Tarihi: 28.01.2022

Kabul Tarihi: 10.10.2022

Yayın Tarihi: 31.12.2022

Atıf: Yılmaz, E. & Çapuk, S. (2022). Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordayıcılığı.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(3), 1110-1123. Doi:

10.33437/ksusb.1035174

GİRİŞ

Azım kavramı literatürde, bir işi başarmak ve gerçekleştirmek için yılmamak, mücadele etmek, metanet göstermek anlamlarında kullanılmaktadır. Bu yüzden eğitimde politika yapıcılar, öğrencilerin okul performanslarını ve okula devamlılığını artırmak için ve öğrencilerin azimlerinin artırılması için birtakım eylemlerin, etkinliklerin yapılması gerekliliğine değinmektedirler (Steinmayr vd.2018). Tutku ve azim, uzun vadeli hedeflere ulaşmadaki temel faktörler olarak değerlendirilmektedir (Cambaz vd. 2013). Calo vd. (2019), azim ve dayanıklılık kavramlarının önemli birer kişilik özelliği olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü Calo vd. (2019)' a göre azim, bir öğrencinin başarılı olup olmadığı veya mücadele edip etmediği hakkında yol göstericidir. Sarıçam vd. (2016) tarafından, azmin hem ahlaki hem de sosyal duygusal beceriler alanında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunun neden azim kavramı bireyin yaşamının tüm alanlarında başarıya ulaşması için ihtiyaç duyduğu bir gerekliliktir (Sarıçam vd. 2016; Reed ve Jeremiah, 2017; Yoncalık, 2018).

Azmin değerlerle ilişkisine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkmen (2018) çalışmasında; öğrencilerin kendilerinde yüksek düzeyde "azim, çalışkanlık, başarı" değerleri gördüklerini tespit etmiştir. Fayda (2005) ise azim değerini, rol model olabilecek bir bireyde bulunması gereken değer olduğunu belirtmiştir (akt. Yaman vd. 2009). Bunun sebebi olarak ise, insanların yaşamlarına yön vermesinde diğer değerler gibi azim değerinin de etkisinin olması düşünülebilir (Doktaş vd., 2016).

Azım kavramının literatürde "başarı, öz disiplinin, barış, cesaret, öz denetim, sorumluluk, yaşam doyumu, tükenmişlik, stres, benlik saygısı, insan hakkı, mağduriyet, gelişim öz teorisi dayanıklılık, gayret, stoizm, iyioluş, güç, akademik özyeterlik, öz düzenleme, zihniyet (mindset)" (Agger ve Koenka, 2019; Taylor vd., 2019; Disabato vd. 2017; Warren ve Hale, 2020; Markman vd. 2005; Alhadabi ve Karpinski, 2020; Oriol vd. 2017; Polirstok, 2017; Dam vd, 2019; Shakir, 2020; Lee vd, 2017; Şimşir vd, 2021) gibi birçok değişkenle olan ilişki ve yordayıcılığı çalışılmıştır. Fakat azim ve insani değerlerin ilişkisine yönelik doğrudan bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Türk Eğitimi Sisteminde düşük akademik başarıya sahip olan öğrenciler farklı sebeplerden dolayı mesleki ve teknik ortaöğretime yönelebilmektedir (Çelik, 2016). Mesleki eğitim süreci, akademik düzeyde eğitim beklentilerini olumsuz etkileyerek akademik başarının gelişimini yavaşlatabilmektedir (Kelly ve Price, 2009). Bunun göstergelerinden birisi, PISA uygulamalarıdır. Bu uygulamalara göre meslek liseleri fen, matematik ve okuma becerisi olarak gruplandırılan akademik başarı kriterleri bakımından Türkiye'deki okul türleri sıralamasının en altlarında yer almaktadır (Suna vd, 2020). Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin başarılarının yordayıcılığına sahip azim ve insani değerler (Usher vd, 2019; West vd, 2016; Ruus vd, 2007) arasındaki ilişkinin meslek eğitim öğrencileri örneğinde incelenmesinin önemli olduğu varsayılmıştır.

Bu araştırmanın amacı "meslek lisesi öğrencilerinin insani değer algılarının azimlerini yordama gücünü" tespit etmektir. Bu temel amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Meslek lisesi öğrencilerinin azimleri ile insani değerleri arasında bir ilişki var mıdır?
- 2- Meslek lisesi öğrencilerinin insani değer algıları azmin ilgi tutarlılığı alt boyutunu yordamakta mıdır?
- 3- Meslek lisesi öğrencilerinin insani değer algıları azmin gayrette ısrar alt boyutunu yordamakta mıdır?
- 4- Meslek lisesi öğrencilerinin insani değer algıları azimlerini yordamakta mıdır?

KURAMSAL ALT YAPI

Azım

Türk Dil Kurumu (2021) azim kelimesini, "bir işteki engelleri yenme kararlılığı" olarak tanımlanmaktadır. Duckworth vd. (2007) azim kavramını; uzun vadeli hedefler için gayret, çaba ve tutku olarak tanımlamıştır. Ayrıca azmin, zorluklara karşı yorucu bir şekilde çalışmayı, başarısızlıklara,

zorluklara rağmen yıllarca çaba gerektirdiğini söylemişlerdir. Azim, zaman içinde sürekli çaba ve hedefe doğru ilerlemeyi gerektirdiğinden okullarda öğrencileri mücadele etmeye, büyümeye ve öğrenmeye teşvik eden ortamların geliştirilmesini destekleyebileceği savunulmuştur (Park vd. 2018).

Baruch- Feldman (2017) azmi farklı boyutlarda ele almışlar ve beş azim alanını şöyle açıklamışlar:

- **Akademik azim:** Akademik azme sahip olmak; yayınlar, testler ve ev ödevleri gibi görevlerde sebat etmenize olanak tanır ve uzun vadede akademik sorumluluklarınızı yerine getirmenize yardımcı olur.

- **Sosyal/İlişki azmi:** Sosyal/ilişki azmi, kendinizi rahatsız hissettiğinizde bile üstlenmek istediğiniz sosyal durumlara girişmenize yardımcı olur. Bu; içe dönük olanı dışa dönük bir duruma dönüştürmek değil, her insan için önemli olan sosyal / ilişki hedeflerine ulaşmaktır.

- **Zindelik/Sağlık azmi:** Sağlıklı yaşam/sağlık gücüne sahip olmak, bir egzersiz rutinine, uyku programına bağlı kalmanıza veya sağlıklı beslenme alışkanlıklarını sürdürmenize yardımcı olur.

- **Ders dışı azim:** Ders dışı azim sayesinde, spor, sanat veya gönüllülük gibi ders dışı etkinliklerde engeller veya aksiliklerle karşılaştığınızda pratik yapabilir, ısrar edebilir ve geri dönebilirsiniz.

- **Duygusal azim:** Duygusal metanet duygularınızı yönetmenize, korkularınızla yüzleşmenize, öfkeyle başa çıkmanıza ve duygusal zorluklardan kurtulmanıza yardımcı olur. Duygusal azimle, sizi kontrol etmelerine izin vermek yerine duygularınızı kontrol edebilirsiniz.

Azim kavramı literatürde yer alan çalışmalarda bir değer olarak ele alınmaktadır (Bulach ve Butler, 2002; akt. Peker, 2013; Ecerkale ve Bayrak, 2018). Barteve (2017) göre öğrencilere “tutumluluk, azim, dürüstlük vb.” değerler aktarılırken okullar eğitim programını, disiplini, öğretmenin rol model olabilecek davranışlarını araç olarak kullanabilmelidir. Kasapoğlu (2013) ise değerlerin kazandırılmasında, örneğin bir sınıfta öğrenciler bıkkınlığa ve tükenmişliğe ulaştıklarında, öğrencilerin tekrar motive olabilmesi, azimli olabilmesi için öğretmenlerin bu değerleri kapsayan ve azim, başarı vb. duyguları verebilecek hikayeler anlatmalarını önermiştir. Bu nedenle azim değerinin okullarda öğrencilere kazandırılması önem arz etmektedir. Çünkü Duckworth vd. (2007) bilişsel yeteneklere, yaratıcılık, canlılık, duygusal zekâ, karizma, kendine güven, duygusal istikrar, fiziksel çekicilik ve diğer olumlu niteliklerin gelişiminde başarının rol aldığını söylerken bireylerde sosyal, toplumsal, mesleki alanlarda başarılarının sağlanması için azmin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Laursen’de (2015) öğrencilerin yerel ve evrensel topluluklarda yeterli ve yetkin birer vatandaş olabilmeleri için, okullarda öğrencilerin iş birliği, problem çözme, öz denetim gibi kavramları öğrenmenin yanında cesaret, azim, gayret, kararlılık kavramlarının da kariyer ve toplum katılımı için gerekli bilgi ve becerileri öğrenmeleri sağlayacağını savunmaktadır. Azmin öğrencilerin okula bağlılıkları üzerinde olan etkisi ve yine öğrencilerin derslere devam etme veya derse katılım düzeyinde önemli bir etken olarak görülmesi bu durumu destekler niteliktedir (Robinson, 2015; Datu, 2015). Bu açıdan bakıldığında azmin öğrencilere kazandırılması birçok yönden mümkün ve önemli kabul edilmelidir. Öğrencilerin yeteneklerini geliştiremeyecekleri inancına sahip olmaları düşük başarı, düşük motivasyon ve düşük azmi getirecektir. Bu duruma gelecek açısından bakıldığında öğrencilerin lise sonrasında karşılaşılabilecekleri çeşitli fırsatları da etkileyebilecektir. Bundan dolayı Polirstok (2017) tarafından öğrencilerde azmin geliştirilmesi için birtakım stratejiler belirlenmiştir. Öğrenme hikayeleri, ergen edebiyatı, seçim haritaları, bilgisayar programları, akran eğitimi, öz değerlendirme, kendi kendine öğrenmeyi içeren ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak için tercih edilebilen bu stratejiler öğrencilerde azmi geliştirmekle birlikte başarısızlığa yakın olan öğrencilerde bu yolla başarılı bir öğrenme olanağı oluşturabilmektedir (Polirstok, 2017; Pride, 2014; Connors, 2014; Kaufman ve Libby, 2012; Alzahrani ve Leko, 2017; Margolis ve McCabe, 2006).

Azmin bireyleri yaşam boyunca bireysel, toplumsal ve mesleki açılarından etkilediğini söyleyebiliriz. Türkiye’de derslerde değerler eğitimi altında verilen değerler içinde “azmin” de yer aldığını görmekteyiz (Baysal, 2013). Genel olarak literatürde azmin değerler eğitiminde öncelikli olarak verilmesi gereken kavramlardan biri olduğu anlaşılmaktadır (Bulach ve Butler, 2002 akt. Yazar ve Erkuş, 2013). Bir değer olarak azmin okullarda öğretilmesinin önemi ise uzun vadeli hedeflere sebat

etme ve odaklanma yeteneği, öğrencilerin neleri başarabileceklerinin farkında olmalarına ve akademik olarak daha iyi performans göstermelerine yardımcı olabileceği söylenmektedir (Weisskirch, 2018).

Değerler

Değer kavramı Türk Dil Kurumu (2021) tarafından, "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" olarak tanımlanmaktadır. Değerler; kültürel grupları, toplumları ve bireyleri tanımlamak, süreç içerisindeki değişimi izlemek, tutum ve davranışların güdüsel temellerini açıklamak için kullanılır (Schwartz, 2012). Türkan ve Kaya (2019), değer birey ve kültür ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemektedir. Bunun nedenini ise değer kavramının hem bireysel hem de toplumsal yönlü olması şeklinde açıklamışlardır. Schwartz (2006)' a göre değerler aynı zamanda inançlarla bağlantılıdır. Bireylerin eylemlerini motive eden, istenilen hedefe atıfta bulunan değerler, belirli eylemlerin ve durumların da üstündedir. Değerler bu özelliği ile çeşitli normlar ve tutumlar gibi dar kavramlardan ayrılabilir. Eylemlerin, politikaların, insanların ve olayların seçiminde veya değerlendirilmesinde rehber görevi gören değerler, kendi içerisinde de bir önem sıralaması barındırmaktadır. Bu hiyerarşik durum değerlerin birey açısından önemli oldukları ölçüde eyleme katkıda bulunmasına neden olur.

Değerler Spranger (1928) tarafından sosyal değerler, teorik değerler, ekonomik değerler, politik değerler, dini değerler ve estetik değerler olmak üzere altı gruba ayrılmış ve bireylerin bu değerlerle ilişkili özellikler sergiledikleri belirtilmiştir (Akt: Atabey, 2014). Schwartz (2006) ise biyolojik organizma olarak bireylerin ihtiyaçları, sosyal etkileşimin gerekliliği ve bireylerin refah ihtiyaçlarından oluşan gereksinimleri karşılayan on değerden bahsetmiş ve bu değerleri; güç, başarı, öz yönelim, evrenselcilik, uyarım, iyilikseverlik, güvenlik, uyma, geleneksellik ve hazırcılık olarak belirtmiştir. Rokeach (1973) de değerleri araçsal ve amaçsal değerler olarak iki ana gruba ayırmış, başarıma hissi, öz saygı, sosyal onay, özgürlük, mutluluk, bilgelik gibi sosyal ve kişisel değerlerin amaçsal, neşe, kibarlık, sevecenlik, bağımsızlık, dürüstlük, yardım severlik gibi ahlaki ve yeterlilik içeren değerlerin ise araçsal değerler olduğunu belirtmiştir (Akt: Karababa, 2016).

İnsani değerler ise, insan olmanın özünde bulunan değerleri ifade eder. Yani insanlarda içsel değerler olarak da kabul edilen "hakikat, dürüstlük, sadakat, sevgi, barış, hoşgörü, saygı vb." (Kuçuradi, 1995; akt. Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000; Akgül, 2013; Kavun, 2016; Karababa, 2016; Dilmaç, 2007) değerler aynı zamanda insani değerler olarak da kabul edilebilmektedir. Çünkü bunlar insanın ve daha geniş bağlamda toplumun temel iyiliğini ortaya çıkarmaktadırlar. İnsani değerlerin önemi şu şekilde aktarılmaktadır:

- Tutumların ve davranışların anlaşılmasını sağlar,
- Çevremizdeki dünyayı algılamamızı ve algımızı etkiler,
- "Doğru ve Yanlış" kavramını temsil eder,
- İnsanları ve örgütü/toplumunu anlamayı sağlar (VIT, 2021).

İnsani değerlerin toplumlarda geleceği temsil eden gençlere/öğrencilere kazandırılmasının önemli olduğu söylenebilir. Bunun nedeni ise insani değerlerin, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini ve yaratıcı öz yeterliklerini etkilemesidir (Tep vd., 2021). Kantar (2014) ve Kurt Kaban (2019) bireylerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarının olduğunu ve bu üç boyutun eğitimle geliştirilebileceğini ve bunların farkına varılabileceğini belirtmiş; duyuşsal boyutun ise değerler ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bu değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesinde okulların aktif rol aldığını söylemektedir. Bu yüzden Güçlü (2015) toplumun sürekliliği ve devamı için ihtiyaç duyulan değerlerin bireyler tarafından kabul görmesi ve eyleme dönüştürülebilmesi için erken yaşlardan itibaren değerler eğitiminin başlaması gerekliliğini söylemektedir. İnsani değerlerin öğrencilere kazandırılması ile öğrencilerin azimlerine yönelik yordayıcılığının araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın amacı, meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordayıcılığını belirlemektir. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için nicel araştırma modeli içinde yer alan korelasyonel desen kullanılmıştır (Creswell, 2013). Araştırmanın bağımsız değişkenleri, meslek lisesi öğrencilerinin insani değer düzeyleri, bağımlı değişkeni ise meslek lisesi öğrencilerinin azimleridir.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara il merkezinde bulunan meslek liselerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu evrendeki öğrenci sayısı 70975'tir. Evrendeki nicel temsil gücünü sağlamak amacıyla aşamalı örnekleme yönetimi kullanılmıştır. Örnekleme olması gereken kişi minimum kişi sayısı belirlenirken Özdamar (2003) tarafından önerilen formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z\alpha}{(N-1) \cdot d^2}$$

Örnekleme formülüne dayalı hesaplar yapılırken evredeki kişi sayısı (N)= 70975, evrenin standart sapması (σ)=7; $Z\alpha=0.05$, için 1.96 değeri, kabul edilebilir hata düzeyi (d)=0,5 olarak kabul edilmiştir. Bu değerlerle gerçekleştirilen işlemler sonucunda örnekleme olması gereken minimum kişi sayısı 384 olarak hesaplanmıştır.

Aşamalı bir şekilde örnekleme belirlenirken ilk önce meslek lisesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri merkez ilçeye göre 9 tabakaya ayrılmıştır. Tabakalara göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okul sayıları ile sayıları Tablo 1'de verilmiştir. Tabakalardaki öğrenci sayıları evren içindeki oranla hesaplanmıştır. Tabakalarda öğrencilerin nicel temsiliyetini gerçekleştirmek için, tabakadaki öğrenci sayılarının evren içindeki oranı dikkate alınarak örneklem olması gereken her bir tabakadaki öğrenci sayıları hesaplanmıştır.

Tablo 1. Aşamalı örnekleme yöntemiyle ilgili istatistik veriler

İlçe	Okul Sayısı	Tabakalardaki Öğrenci Sayısı	Evren İçindeki Oran (%)	Min. Örnekleme Olması gereken öğrenci sayısı	Örneklemedeki Öğrenci sayısı	Örneklem İçindeki Oran
Altındağ	16	9210	12,97	50	76	12,2
Çankaya	19	7116	10,02	38	60	9,63
Etimesgut	9	6120	8,62	33	52	8,35
Gölbaşı	6	2008	2,82	11	29	4,65
Keçiören	14	10742	15,13	58	87	13,96
Mamak	13	9544	13,44	52	87	13,96
Pursaklar	5	3287	4,631	18	37	5,95
Sincan	14	10447	14,71	56	89	14,28
Yenimahalle	17	12501	17,61	68	106	17,01
TOPLAM	113	70975	100	384	623	100

Örnekleme sürecinin ikinci aşamasında rassal kümeleme yönetimine başvurulmuştur. Evrendeki her bir tabakada bulunan okullar küme varsayılmış ve numara verilmiştir. Rassal bir şekilde uygulama yapılacak olan okullar belirlenmiştir. Seçilen okullardaki ölçeklerin uygulandığı 623 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklem grubu ile ilgili istatistik bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Örneklem grubu ile ilgili istatistik veriler

Cinsiyet	Frekans(f)	Yüzde (%)
Kadın	521	83,6
Erkek	102	16,4
Sınıf		
9,00	160	25,68

10,00	162	26,00
11,00	157	25,20
12,00	144	23,11
Toplam	623	

Araştırmanın örnekleminde bulunan öğrencilerle ilgili veriler Tablo 2’de yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan meslek lisesi öğrencilerinin %16,4’ü (n=102) kadın; %82,6’sı (n=521) erkektir. Örneklemdaki öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflarına göre incelendiğinde; %25,68’i (n=160) lise 9. sınıfta; %26’sı (n=162) 10. sınıfta; %25,00’si (n=127) 11. sınıfta ve %23,11’i (n=144) 12. sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerini ölçmek amacıyla “İnsani Değerler Ölçeği” (İDÖ) ve azimlerini ölçmek için “Kısa Azim Ölçeği” kullanılmıştır. Bazı demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

İnsani Değerler Ölçeği (İDÖ)

İnsani Değerler Ölçeği, Dilmaç (2007) tarafından ortaöğrenim düzeyindeki öğrenim gören öğrenciler için geliştirilmiştir. Ölçek, 42 maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler beşli Likert Tipi (A: Hiçbir Zaman, B: Nadiren, C: Ara sıra, D: Sık Sık, E: Her Zaman) şeklinde ifade edilmiştir. Puanların artması/azalması kişilerin insani değerlere daha çok sahip olduğunu/olmadığını göstermektedir. Dilmaç (2007) İnsani Değerler Ölçeği’ ni geliştirme sürecinde gerçekleştirdiği faktör analizi sonucunda 6 faktörün tümünün toplam varyansın %34’ünü açıkladığını tespit etmiştir. İnsani Değerler Ölçeği’ nin faktörlerinin açıkladıkları varyans yüzdeleri sırasıyla: Sorumluluk faktörü %16,09, Dostluk faktörü %5,60, Barışçı Olma faktörü %3,87, Saygı faktörü %3,30, Dürüstlük faktörü %2,99 ve Hoşgörü %2,63 olarak bulunmuştur (Dilmaç, 2007). İnsani Değerler Ölçeği’ nin güvenilirlik çalışmasına göre ölçeğin alt boyutların iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayıları sırasıyla Sorumluluk için .73, Dostluk için .69, Barışçı Olma için .65, Saygı için .67, Dürüstlük için .69, Hoşgörü için .70 ve 42 maddelik tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı ise alfa .92 bulunmuştur (Dilmaç, 2007). Araştırma grubunda İnsani Değerler Ölçeği’ nin güvenilirliği alt boyutlarına göre; Sorumluluk için .76, Dostluk için .72, Barışçı Olma için .69, Saygı için .68, Dürüstlük için .71, Hoşgörü için .72 ve 42 maddelik tüm ölçek için güvenilirlik katsayısı ise alfa .93 bulunmuştur.

Kısa Azim Ölçeği

Kısa Azim Ölçeği, Duckworth ve Quinn (2009) tarafından geliştirilmiş, Sarıçam, Çelik ve Oğuz (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 8 madde ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin, Türkçe ve İngilizce dilsel eşdeğerlik yönünden yapılan çalışmada formlar arasında korelasyon katsayısı .89 (p=.00) olarak bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizi sonucu KMO örneklem uygunluk katsayısı .83 ve Bartlett Sphericity testi sonucu $\chi^2= 503,877$ (p<.001, sd=24) olarak saptanmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 8 maddelik 2 boyutlu modelin uyum indeksi değerleri ($\chi^2/sd=2.06$, RMSEA=.046, CFI=.95, GFI=.94, AGFI=.93, SRMR=.047) olup; madde faktör yükleri .42 ile .77 arasındadır. Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ölçek için .83, alt boyutlarda, ilginin tutarlılığı için .80, gayrette ısrar için .71 olarak tespit edilmiştir. Benzer ölçek geçerliği çalışması sonucu, Motivasyonel Kararlılık Ölçeği ve Kısa Azim Ölçeği arasında $r=.68$ p<.01 önem düzeyinde ilişki bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik katsayısı .69 olarak hesaplanmıştır (Sarıçam, Çelik ve Oğuz, 2016). Araştırma grubunda Kısa Azim Ölçeği için güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .86, ilginin tutarlılığı alt boyutu için .82, gayrette ısrar alt boyutu için .73 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracındaki sorulara gönüllü olarak cevap vermek isteyen öğrencilere yüz yüze uygulanmıştır. Öğrencilerin anlamadıkları zorlandıkları veya açıklama yapılması istedikleri açıklamalarda bulunulmuştur.

“Meslek Lisesi Öğrencilerinin Öz-yeterliklerinin, Azimlerinin ve İnsani Değerlerinin İncelenmesi” konulu çalışma için gerekli olan verilerin toplanmasına yönelik; Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 16.04.2021 tarih ve 2021/217, karar numaralı onayı ile etik kurul izni alınmıştır.

Veri Analiz Yöntemi

Araştırma kapsamındaki veriler, analize alınmadan önce 9 kayıp veri tespit edilmiş ve bu veriler veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra veri setindeki uç değerler incelenmiştir. Veri setindeki tek yönlü uç değerler maddelere ilişkin puanların z puanlarına dönüştürülmesi ile kontrol edilebilir (Tabachnick ve Fidell, 2007). İlk önce incelenen Z değeri +3 ile -3 aralığının dışında kalan 18 veri tek değişkenli aykırı değer olarak kabul edilmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra araştırma toplanan veri setinin normalliği çarpıklık ve basıklık katsayı ile test edilmiştir.

Tablo 3. Araştırma verilerinin normallik değerleri

Ölçekler	Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Kısa Azim Ölçeği ve boyutları	Azim	,268	,210
	İlgi tutarlılığı	-,145	-,242
	Gayrette Israr	-,317	-,378
İnsani Değerler Ölçeği alt boyutları	Sorumluluk	-,128	-,617
	Dostluk	-,159	-,253
	Barışçıl olma	-,067	-,434
	Saygı	-,025	,085
	Dürüstlük	,250	-,174
	Hoşgörü	,112	-,335

Tablo 3'teki araştırma verilerine ait normallik değerlerinden çarpıklık ve basıklık değerlerine incelendiğinde veri setinin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Çünkü George ve Mallery (2016), göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında değerler alması dağılımın normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir. Veri setinin normal dağılım göstermesi sebebiyle analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişki Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı ile sınanmıştır. Araştırmada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıcılığı çoklu regresyon ile sınanmıştır. Regresyon analizleri öncesinde bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemi yokluğu Varianceinflationfactors (VIF) 10'dan küçük ve tolerans değerinin 0.1 den büyük olması ile, hata terimleri arasındaki ilişkinin olmadığı oto korelasyonu gösteren Durbin-Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında yer alması ile kabul edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıcılığı çoklu regresyon ile sınanmıştır. Eğitim araştırmalarında çoğu zaman verilerin analizinde manidarlık düzeyi .05 olarak kabul edilmektedir (Balci, 2004). Bu sebepten dolayı araştırmada kabul edilen manidarlık düzeyi .05'tir.

BULGULAR

Bu bölümünde araştırmanın amaçları kapsamında gerçekleştirilen analizlerin bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir. Meslek lise öğrencilerinin insani değerleri alt boyutları puanları ile azimleri ve azimlerinin gayrette ısrar ve ilgi tutarlılığı boyutları puanları arasındaki ilişki Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı ile test edilmiştir. Bu testte ilişkin bulgular tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 4. İnsani değerler ile azim arasındaki ilişki

			Azim		
			Azim	İlgi tutarlılığı	Gayrette Israr
İnsanideğerler	Sorumluluk	r	,182**	-,211**	,363**
	Dostluk	r	,170**	-,179**	,321**
	Barışçıl olma	r	,094*	-,254**	,327**
	Saygı	r	,132**	-,214**	,321**
	Dürüstlük	r	,248**	-,110**	,321**

Hoşgörü	r	,005	,096*	-,088*
---------	---	------	-------	--------

*p < .05 **p < .01

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı ve dürüstlük alt boyut puanları azim puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki varken (p<.05) insani değerlerinin hoşgörü puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur (p>.05).

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı, dürüstlük ve alt boyut puanları ile azimlerinin ilgi tutarlığı alt boyut puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki varken insani değerlerinin hoşgörü alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı, dürüstlük ve alt boyut puanları ile azimlerinin gayrette ısrar alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki varken insani değerlerinin hoşgörü alt boyut puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p<.05).

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerinin ilgi tutarlığı boyutundaki yordayıcılığı, regresyon analizleri ile test edilmiştir. Regresyon analizinde, bağımsız değişkenlerin arasında ilişki olup olmadığı, çoklu doğrusal bağlantı ile hata terimleri arasındaki ilişkinin oto korelasyon yoluyla kontrolü çoklu bağlantının olmadığı ve bağımsız değişkenlerin hata terimleri arası korelasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 5. İnsani değerlerin azim'in ilgi tutarlığı boyutunu yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model R2	VIF	Durbin-Watson
Azim'in ilgi tutarlığı boyutu	Sorumluluk	-,099	-1,604	,109	8,320	.000**	0.066	1.992
	Dostluk	,041	,624	,533				
	Barışçıl olma	-,204	-3,223	,001				
	Saygı	-,035	-,486	,627				
	Dürüstlük	,045	,937	,349				
	Hoşgörü	,072	1,844	,066				

*p < .05; **p < .01

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerinin ilgi tutarlığı boyutundaki yordayıcılığını belirlemek amacıyla oluşturulan regresyon modeli, analizler sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=4.839; P<.01). Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerleri azimlerin ilgi tutarlığı boyutundaki değişkenliğinin %6,6'sını yordamaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin barışçıl olma alt boyutu azimlerinin ilgi tutarlığı boyutundaki değişkenliği anlamlı biçimde yordarken (p<.05), diğer alt boyutların anlamlı bir yordayıcılığa sahip olmadığı bulunmuştur (p>.05).

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerinin gayrette ısrar boyutundaki yordayıcılığına ilişkin oluşturulan regresyon modelinin analizi öncesi bağımsız değişkenlerin arasında çoklu doğrusal bağlantı ile hata terimleri arasındaki ilişki oto korelasyon yoluyla sınanmıştır. VIF ve Durbin Watson değerlerine göre çoklu bağlantı ve hata terimleri arasında korelasyon olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 6. İnsani değerlerin azim'in gayrette ısrar boyutunu yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model R2	VIF	Durbin-Watson
Azim'in Gayrette İsrar boyutu	Sorumluluk	,201	3,422	,001	20,513	.000**	0.158	1.978
	Dostluk	,049	,797	,426				
	Barışçıl olma	,098	1,622	,105				
	Saygı	-,029	-,417	,677				

Dürüstlük	,155	3,400	,001	1,503
Hoşgörü	-	-	,092	1,012
	,063	1,687		

*p < .05; **p < .01

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerinin gayrette ısrar boyutundaki yordayıcılığını kestirmek amacıyla oluşturulan regresyon model, analizler sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=20,513; P<.01). Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerleri azim gayrette ısrar boyutundaki değişkenliğinin %15,8'ini yordamaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk ve dürüstlük alt boyutlarının azimlerinin ilgi tutarlılığı boyutundaki değişkenliği anlamlı bir yordarken (p>.05), dostluk, barışçıl olma saygı ve hoşgörü alt boyutları anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (p>.05).

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerindeki yordayıcılığı, regresyon analizleri uygunluğu için Durbin Watson ve VIF değerleri incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda bağımsız değişkenler arasında hata terimleri arası korelasyon ve çoklu bağlantının olmadığı görülmüştür.

Tablo 7. İnsani değerlerin azim'lerini yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	ß	t	p	F	Model R2	VIF	Durbin-Watson
Azim	Sorumluluk	,150	2,509	,012	8,836	,000**	0.067	1.949
	Dostluk	,125	1,983	,048				
	Barışçıl olma	,121	2,299	,022				
	Saygı	,074	1,113	,266				
	Dürüstlük	,181	3,887	,000				
	Hoşgörü	,026	,693	,489				

*p < .05; **p < .01

Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerindeki yordayıcılığını kestirmek amacıyla yapılan regresyon analizi ile oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=8,836; P<.01). Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerleri azimlerindeki değişkenliğin %6,7'sini yordamaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk, dostluk, barışçıl olma ve dürüstlük alt boyutlarının azimlerindeki değişkenliği anlamlı bir şekilde yordarken (p<.05), insani değerlerin saygı ve hoşgörü alt boyutları anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (p>.05).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, “meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordama gücünün” sonuçlarına değinilmiştir. Aynı zamanda yapılan benzer çalışmalara ve gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek düzeyde öneriler verilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarından elde edilen verilere göre değer ölçeğinin “sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü” alt boyutları normal dağılım gösterirken azim ölçeğinin “azim, ilgi tutarlılığı ve gayrette ısrar” alt boyutları puan ortalaması normal bir dağılım göstermiştir.

Meslek lisesi öğrencilerinin azimleri ile insani değerleri arasındaki ilişki Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ise, meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin “sorumluluk, dostluk, barışçıl olmak, saygı ve dürüstlük” alt boyutları puanları ile azim puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilirken; meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin “hoşgörü” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin “sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı, dürüstlük” alt boyut puanları öğrencilerin azimlerinin “ilgi tutarlılığı” alt boyut puanları ile negatif yönlü ilişki tespit edilirken; öğrencilerin insani değerlerinin “hoşgörü” alt boyut puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin insani değerlerinin “sorumluluk, dostluk, barışçıl olma, saygı, dürüstlük” alt boyutları puanları ile öğrencilerin azimlerinin “gayrette ısrar” alt boyut puanları arasında pozitif yönlü ilişki bulunurken; insani değerlerinin “hoşgörü” alt boyut puanları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Literatürde yapılan benzer çalışmalarda öğrencilerin azimlerinin hem değerleri hem de özyeterlikleri ile doğrudan

pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğunu bulmuşlardır (Wolters ve Hussain, 2015; Steinmayr vd., 2018). Baruch- Feldman (2017) bireylerin hedeflerine erişebilmesi ve hedeflere erişme sürecindeki engelleri aşabilmesi için ihtiyaç duyduğu azim duygusunu artırmalı, bu duyguyu derinliklerinde hissetmeli; ancak bireylerin bunu gerçekleştirebilmeleri için azim duygularını temel değerleri ile birbirine bağlaması ile gerçekleştiğini savunmuştur. Anlaşılacağı üzere değerler ile azim arasında bir ilişkinin olması gerekliliği belirtilmiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azmin ilgi tutarlılığı boyutunu yordadığı tespit edilmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin barışçıl olma alt boyutu öğrencilerin azimlerinin ilgi tutarlılığı alt boyutunu yordarken; diğer alt boyutların yordamamaktadır. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerinin gayrette ısrar alt boyutunu yordadığı görülmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk ve dürüstlük alt boyutları azmin ilgi tutarlılığı alt boyutunu yordarken; dostluk, barışçıl olma, saygı ve hoşgörü alt boyutunu anlamlı bir şekilde yordamadığı tespit edilmiştir. Diğer bulgudan elde edilen veriler sonucunda meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin azimlerini yordadığı bulunmuştur. Meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin sorumluluk, dostluk, barışçıl olma ve dürüstlük alt boyutları azimlerini anlamlı bir şekilde yordarken; meslek lisesi öğrencilerinin insani değerlerinin saygı ve hoşgörü alt boyutlarını yordamamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde Ecerkale ve Bayrak (2018) yaptıkları çalışmada temalaştırdıkları değerler içerisinde azmin yer aldığı görülmektedir. Bu yüzden değerlerin belirli bir düzeyde azmin yordayıcısı olduğunu söyleyebiliriz. Bulach (1999), okul topluluğuyla ilgili olduğu belirlenen 16 insani değeri özelliğine göre gruplandırırken; “kendine / başkalarına / mülkiyete saygı, dürüstlük, öz kontrol / disiplin, sorumluluk / güvenilirlik / hesap verebilirlik işbirliği, dürüstlük / cömertlik, nezaket, sebat (azim) / gayret / motivasyon, şefkat / empati, nezaket / nezaket, bağışlama, vatanseverlik / vatandaşlık, hoşgörü çeşitlilik, tevazu, cömertlik / hayırseverlik ve sportmenlik” kavramlarının içinde azime de yer vermiştir (akt. Bulach ve Butler ,2002). Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş (2016) tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticilerinin yaşamlarına yön veren değerlerden birinin de azmin olduğunu söylemekteledir. Türkmen (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin kendi olumlu tutum ve davranışlarına yönelik betimlemelerinde öğrencilerin kendilerini azimli ve çalışkan olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Samur (2018) yaptığı çalışmada ise bireylerin mücadelesinde azim ve iradelerine katkı sağlayacak kişilik özellikleri arasında fedarkarlık, inanç, beraberlik duygusu, kararlılık ve güven gibi duyguların azim ve irade performansına etkisi olacağını söylemektedir.

Ayrıca Bulach ve Butler (2002) azim/ çalışkanlık değerlerinin öğrenciler için önemini şöyle sıralamışlardır:

- Öğrenciler bir problemle karşılaştıklarında kararlılık gösterirler.
- Öğrenciler çalışmalarını düşünür ve planlar.
- Öğrenciler başarısız olduklarında veya başaramadıklarında pes ederler.
- Öğrenciler, verilen süre içinde bir ödevi bitirirler.
- Öğrencilerin işlerini yaparken dikkati dağılır.
- Öğrenciler hayal kurar, karalama yapar, pencereden dışarı bakabilecekleridir.

Yılmaz (2019) azimli öğrencilerin, sebatkar, sabırlı, kararlı ve işlerine kendilerini adayabilme yeterliklerine sahip olduklarını; bu yeterliklerinde öğrencilerin kendilerine başarabilme ve gerçekleştirebilme inancını, güvenini gibi duygularının ortaya çıkacağını söylemektedir. İnanç ve güven gibi kavramların insani değerlerde yer aldığı bilinmektedir. Bundan dolayı insani değerler ile azim arasında doğrudan bir ilişki olduğu ve insani değerlerin azmi yordayabileceğini düşünebiliriz.

Özetle, literatürde azmin bir değer olarak ele alındığı bundan dolayı insani değerlerin azmi yordadığını söyleyebiliriz. Meslek lisesi öğrencileri üzerine gerçekleştirilen bu çalışma sonuçlarına ve literatür değerlendirmesine göre okullarda öğrencilerin akademik başarı, güven ve inanç gibi duygularının gelişimini azmin etkilediği düşünüldüğünde, öğretim programlarında yerleşik olarak verilen değerler eğitiminde azim kavramına daha fazla yer verilebilir. Araştırmada çalışma grubunun

meslek lisesi öğrencilerinden oluşması nedeniyle başka sosyo-kültürel ortamdaki öğrencilerle benzer bir çalışma yapılarak okul türünün etkisi karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Agger, C. A., ve Koenka, A. C. (2020). Does attending a deeper learning school promote student motivation, engagement, perseverance, and achievement? *Psychology in the Schools*, 57(4), 627-645.

Akbaba A. (2016) Ergenlerde transaksyonel analiz ego durumları, yaşam pozisyonları ve insani değerler açısından yalnızlık. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Akgül, T. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algıları ile insani değerleri benimseme düzeyleri arasındaki ilişki. [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alhadabi, A., ve Karpinski, A. C. (2020). Grit, self-efficacy, achievement orientation goals, and academic performance in University students. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 519-535.

Alzahrani, R., ve Leko, M. (2017). The effects of peer tutoring on the reading comprehension performance of secondary students with disabilities: A systematic review. *Reading and Writing Quarterly*, 33. Advance online publication. doi:10.1080/10573569.2017.1302372

Atabey D. (2014). Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi, Ankara.

Balcı, A. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma. Pegem Yayıncılık.

Bartev, M. (2017). Ortaokul öğrencilerinin insani değerler açısından durumlarının incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi] Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa.

Baruch- Feldman, C. (2017). Togrit guide forteens (edt.Hoerr, T. R.). An Imprint of New Harbinger Publications, Inc.

Baysal, N. (2013). Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Bulach, C. R., ve Butler, J. D. (2002). The occurrence of behaviors associated with sixteen character values. *The Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41(2), 200-214.

Calo, M., Peiris, C., Chipchase, L., Blackstock, F., ve Judd, B. (2019). Grit, resilience and mindset in health students. *The Clinical Teacher*, 16(4), 317-322.

Canbaz, M., Çankır, B. ve Çevik, E., (2013). "İşletme ve Muhasebe Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesinde Bölgesel Farklılık Etkisi", *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 1(3), 229-248.

Connors, S. (2014). Young adult literature: A vehicle for imagining other worlds. *SIGNAL Journal*, 37, 34-36.

Creswell, J. W. (2013). Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (S. B. Demir, Çev.). Eğiten.

Çelik, Ç. (2016). Eğitimde Aşılması Güç Duvarlar Örüyoruz. *Saha*. 4: 18-27.

Dam, A., Perera, T., Jones, M., Haughey, M., ve Gaeta, T. (2019). The relationship between grit, burnout, and well-being in emergency medicine residents. *AEM education and training*, 3(1), 14-19.

Datu, J. A. D., Valdez, J. P. M., ve King, R. B. (2016). Perseverance counts but consistency does not! Validating the short grit scale in a collectivist setting. *Current Psychology*, 35(1), 121-130.

Dılmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. [Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Disabato, D. J., Goodman, F. R. ve Kashdan, T. B. (2017). Is grit relevant to well-being and strengths? Evidence across the globe for separating perseverance of effort and consistency of interests. *Journal of Personality*, 87, 194- 211.

Doktaş Yeşiltaş, P. ve Mentiş Taş, A. (2016). Okul müdürlerinin değer ve değer kazanımına ilişkin görüşleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1125-1146.

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., ve Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Personality Processes and Individual Differences*, 92(6), 1087-1101..

Ecerkale, N. ve Bayrak, Ö. (2018). Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki metinlerin değerler bağlamında incelenmesi. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2).

George, D., & Mallery, P. (2016). Frequencies. In IBM SPSS Statistics 23 Step by Step (pp. 115-125). Routledge.

Güçlü, M. (2015). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 720-732.

Kantar, Ş. (2014). İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal bilgiler dersinde 100 temel eser yoluyla değerler eğitimi. [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Karababa, A. (2016). Ergenlerde transaksyonel analiz ego durumları, yaşam, pozisyonları ve insani değerler açısından yalnızlık. [Doktora Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikayeler. *Milli Eğitim*, 198.

Kaufman, G., ve Libby, L. (2012). Changing beliefs and behaviors through experience taking. *Personality and Social Psychology*, 103(1), 1-19.

Kavun, Y. (2016). Ergenlerde dindarlık ve insani değerler. [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kelly, S. ve Price, H. (2009). Vocational education: A clean slate for disengaged students? *Social Science Research*. 38(4): 810-825.

Kulaksızoğlu, A. ve Dılmaç, B. (2000). İnsani değerler eğitimi programı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 199-208.

Kurt Kaban, G. (2019). Ergenlerde siber zorbalığın insani değerler açısından incelenmesi (Kocaeli örnekleme). [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Laursen, E. K. (2015). The power of grit, perseverance, and tenacity. *Reclaiming children and youth*, 23(4). www.reclaimingjournal.com.

Lee, C. S., Park, J. Y., Daniel, N. B., Ngonde, S., Faith, A., Eboaka, M. A., ve Pamela, M. N. (2017). Mediating effect of growth mindset and grit between human rights victimization and self-esteem. *Journal of Digital convergence*, 15(9), 15-21.

Margolis, H., ve McCabe, P. (2006). Improving self-efficacy and motivation: What to do, what to say. *Intervention in School and Clinic*, 41, 218-227

Markman, G. D., Baron, R. A. ve Balkin, D. B. (2005). Are perseverance and self-efficacy costless? Assessing entrepreneurs’ regretful thinking. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 1-19.

Oriol, X., Miranda, R., Oyanedel, J. C. ve Torres, J. (2017). The role of self-control and grit in domains of school success in students of primary and secondary school. *Frontiers in Psychology*, 8.

Özdamar K. (2003). Modern bilimsel araştırma yöntemleri, Kaan Kitabevi: Eskişehir.

Park, D., Yu, A., Baelen, R. N., Tsukayama, E., ve Duckworth, A. L. (2018). Fostering grit: Perceived school goal-structure predicts growth in grit and grades. *Contemporary Educational Psychology*, 55, 120-128.

Peker, A. (2013). İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının problemlerle internet kullanımı ve siber zorbalık üzerindeki etkisi. [Doktora Tezi] Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Polirstok, S. (2017). Strategies to improve academic achievement in secondary school students: Perspectives on grit and mindset. *SAGE Open*, 7(4), 2158244017745111.

Pride, L. D. (2014). Using learning stories to capture "gifted" and "hard worker" mindsets within a NYC Specialized High School for the Sciences. *Theory Into Practice*, 53, 41-47.

Reed, L., ve Jeremiah, J. (2017). Student grit as an important ingredient for academic and personal success. In *Developments in Business Simulation and Experiential Learning: Proceedings of the Annual ABSEL conference* (Vol. 44).

Robinson, W. L. (2015). *Grit and demographic characteristics associated with nursing student course engagement*. Indiana University-Purdue University Indianapolis.

Ruus, V. R., Veisson, M., Leino, M., Ots, L., Pallas, L., Sarv, E. S., ve Veisson, A. (2007). Students' well-being, coping, academic success, and school climate. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(7), 919-936.

Samur, S. (2018). Futbol takımlarında mücadele azim ve iradesine katkı sağlayacak kişilik özellikleri. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 34 - 44.

Sarıçam, H., Çelik, İ., ve Oğuz, A. (2016). Kısa azim (sebat) ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*.

Schwartz, S. H. (2006). Les valeurs de base de la personne: Théorie, mesures et applications [Basic human values: Theory, measurement, and applications]. *Revue Française de Sociologie*, 42, 249-288.

Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online readings in Psychology and Culture*, 2(1), 2307-0919.

Shakir, H. J., Cappuzzo, J. M., Shallwani, H., Kwasnicki, A., Bullis, C., Wang, J., ... ve Levy, E. I. (2020). Relationship of grit and resilience to burnout among US neurosurgery residents. *World neurosurgery*, 134, e224-e236.

Steinmayr, R., Weidinger, A. F. ve Wigfield, A. (2018). Does students' grit predict their school achievement above and beyond their personality, motivation, and engagement? *Contemporary Educational Psychology*, 53, 106-122.

Suna, H. E., Tanberkan, H., ve Özer, M. (2020). Türkiye'de öğrencilerin okuryazarlık becerilerinin yıllara ve okul türlerine göre değişimi: Öğrencilerin PISA uygulamalarındaki performansı. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 11(1), 76-97.

Şimşir, Z., ve Dilmaç, B. (2021). The mediating roles of grit and life satisfaction in the relationship between self-discipline and peace: Development of the self-discipline scale. *Current Psychology*, 1-11.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA* (Vol. 724). Belmont, CA: Thomson/Brooks/Cole.

Taylor, T. S., Raynard, A. L. ve Lingard, L. (2019). Perseverance, faithandstoicism: a qualitativestudy of medicalstudentperspectives on managingfatigue. *MedicalEducation*, 53, 1221-1229.

Tep, P., Maneewan, S., Chuathong, S. ve Easter, M. A. (2021). Therelationshipbetweenhumanvaluesandcreativeideationamongundergraduatestudents: The role of creative self-efficacy. *CogentPsychology*, 8(1), 1- 15.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2021). Online Türkçe Büyük Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>

Türkan, S. ve Kaya, F. Ş. (2019). Öğretmenlerin değer yönelimlerinin kişilerarası öz-yeterlik algıları üzerine etkisi. *HAYEF: Journal of Education*, 16(1), 89-116.

Türkmen, E. F. (2018). Öğretmen adayı konservatuvar öğrencilerinin değer algıları: İyimser ve kötümser karikatürleri örneği. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 6(1), 1805- 1831.

Usher, E. L., Li, C. R., Butz, A. R., ve Rojas, J. P. (2019). Perseverant grit and self-efficacy: Are both essential for children's academic success?. *Journal of Educational Psychology*, 111(5), 877.

Vellore Institue of Technology (VIT) (2021). Human valuesand Professional ethicsmanual. <https://vit.ac.in/human-resource-office>

Warren, J. M., ve Hale, R. W. (2020). Predicting grit and resilience: Exploring college students' academic rational beliefs. *Journal of College Counseling*, 23(2), 154-167.

Weisskirch, R. S. (2018). Grit, self-esteem, learning strategies and attitudes and estimated and achieved course grades among college students. *Current Psychology*, 37(1), 21-27.

West, M. R., Kraft, M. A., Finn, A. S., Martin, R. E., Duckworth, A. L., Gabrieli, C. F. O., ve Gabrieli, J. D. E. (2016). Promise and paradox: Measuring students' non-cognitive skills and the impact of schooling. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 38, 148 -170. <http://dx.doi.org/10.3102/0162373715597298>

Wilburne, J. M., ve Dause, E. (2017). Teaching self-regulated learning strategies to low-achieving fourth-grade students to enhance their perseverance in mathematical problem solving. *Investigations in Mathematics Learning*, 9(1), 38-52.

Wolters, C. A., ve Hussain, M. (2015). Investigating grit and its relations with college students' self-regulated learning and academic achievement. *Metacognition and Learning*, 10(3), 293-311.

Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107- 120.

Yazar, T. Ve Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211.

Yılmaz, E. (2019). *Öğrenmede domino etkisi*. Palet yayınları.

Yoncalık, O. (2018). Lise öğrencilerinde azim, mutluluk ve umutsuzluğun yaşam doyumları ve akademik başarılarına etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.